

UNDERVISNING PÅ FÖRSKOLANS VIS

- RELATIONEN MELLAN LEK OCH UNDERVISNING I
SVENSK FÖRSKOLA

Grundnivå
Pedagogiskt arbete

My Ravn
Mikaela Sossna

2022-FÖRSK-G88

HÖGSKOLAN I BORÅS

Program: Förskolläraryrket 210hp

Svensk titel: Undervisning på förskolans vis – relationen mellan lek och undervisning i svensk förskola

Engelsk titel: Teaching in the preschool way - the relationship between play and teaching in Swedish preschool.

Utgivningsår: 2022

Författare: My Ravn, Mikaela Sossna

Handledare: Tina Yngvesson

Examinator: Susanne Klaar

Nyckelord: Barn, Förskola, Lek, Undervisning

Sammanfattning

I denna studie kommer leken och undervisningens roll presenteras med hjälp av tidigare forskning inom ämnet, samt teorin om sociokulturellt perspektiv som denna studie grundar sig i. Lek är en viktig del i undervisningen för att barnen ska få en livslång lust till lärande menar Läroplan för förskolan, Lpfö18 (Skolverket 2018).

Syftet med denna studie är att ta reda hur förskollärare resonerar kring relationen mellan lek och undervisning i svensk förskola. Studien styrs av följande frågeställningar, Hur uppfattar förskollärarna begreppet undervisning efter att det implementerades i förskolans läroplan? och Hur förstår förskollärarna lek inom förskolan?

Den datainsamlingsmetod som används i studien är semistrukturerad intervju. Sammanlagt har fyra förskollärare från två olika förskolor i två olika kommuner intervjuats, utifrån sju intervjufrågor med tillhörande följdfrågor för att få svar på studiens syfte. Intervjuerna gjordes med förskollärare som jobbade på fyra olika avdelningar med två olika åldersgrupper.

Resultat i denna studie visar på att begreppen lek och undervisning kan vara mer komplicerade än väntat. Respondenterna var väl pålästa om begreppet undervisning och hur de skulle agera i den frågan men när leken kom på tal blev svaren inte lika utvecklade och svårare att sätta ord på. Leken är en självklarhet inom förskolan, vilket leder till att förskollärarna sällan reflekterar över den på samma sätt som undervisningen.

Innehåll

1 INLEDNING	5
1.1 Syfte och frågeställningar	5
1.2 Centrala Begrepp	6
2 BAKGRUND	6
2.1 Tidigare forskning	6
2.1.2 Lek och undervisning inom förskolan	8
2.2 Teoretiskt ramverk	10
2.2.1 Sociokulturella teorin	10
3 METOD	12
3.1 Metodologi	12
3.2 Semistrukturerad intervju	12
3.3 Urval	13
3.4 Genomförande	13
3.4.1 Etiska hänsynstagande	14
3.5 Analysmetod	15
3.7 Validitet och reliabilitet	15
4 RESULTAT	16
4.1 Förskollärarnas inställning till begreppet undervisning	16
4.2 Lek och undervisning med och utan pedagog	19
4.3 Hur förskollärarna arbetar med lek	20
5 DISKUSSION	21
5.1 Resultatdiskussion	21
5.1.1 Förskollärarnas inställning till begreppet undervisning	21
5.1.2 Undervisning utan pedagog	22
5.1.3 Lek och undervisning - begrepp som alltid hör ihop?.....	23
5.2 Metoddiskussion	24
6 DIDAKTISKA KONSEKVENSER	26
Referenslista	27
Bilagor	30
Bilaga 1 - Informationsbrev	30
Bilaga 2 – Samtyckesblankett	31
Bilaga 3 - Behandling av personuppgifter.....	32

Bilaga 4 - intervjufrågor34

1 INLEDNING

Förskolan är idag ingen plats där barnen ”endast” får tillsyn, utan är så mycket mer. I förskolans läroplan, Lpfö18 står: ” *Utbildningen ska utgå från en helhetssyn på barn och barnens behov, där omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet.* ” (Skolverket 2018, s. 7). Från och med den 1 juli 2019 kom den reviderade läroplanen för förskolan, Lpfö18 (Skolverket 2018). En av förändringarna var att begreppen undervisning och utbildning lades till, detta för att visa att förskolan är en del av skolväsendet (Lindqvist 2022). I förskolans läroplan, Lpfö18 (Skolverket 2018, s. 19) beskrivs att det är utbildade förskollärare som ansvarar för undervisningen och dess kvalitet inom förskolan. Detta medför en ökad kvalitet inom förskolans verksamhet, en god kvalitet på förskolan ger senare bättre förutsättningar för barnen att få en bra skolgång (Pihlgren 2017, s. 12).

Förskolans läroplan, Lpfö18 (Skolverket 2018, s. 8) lyfter vikten av lek, och att leken är en central del för barns lärande. Läroplanen, Lpfö18 (Skolverket 2018) beskriver även att varje barn ska i förskolan få en förutsättning att utveckla sin nyfikenhet, kreativitet och få en lust till att lära (Skolverket 2018, s. 13). Även Barnkonventionen (UNICEF 2009) lyfter vikten av både utbildning av lek, i artiklarna 28 och 31 beskriver barnkonventionen att barn har rätt till båda. Av vad Barnkonventionen (UNICEF 2009) och förskolans läroplan, Lpfö18 (Skolverket 2018) skriver är leken en viktig del i förskolan och något förskollärare ska förhålla sig till, enligt både barnkonvention (UNICEF 2009) och förskolans läroplan, Lpfö18 (Skolverket 2018) och behöver därför kombinera både lek och undervisning inom förskolans verksamhet.

Ändå fanns det en oro kring hur leken skulle påverkas i och med att undervisning skulle införas inom förskolan (Jonsson, Williams & Pramling Samuelsson 2017, s. 97). Detta uppmärksammade vi också i och med våra tidigare erfarenheter inom förskolan att det fanns en oro att undervisningen skulle ta över och att leken skulle hamna i skuggan. Det skulle finnas mindre tid för barnen att leka och lära själva.

1.1 Syfte och frågeställningar

Enligt förskolans läroplan är lek och undervisning viktiga inom förskolans verksamhet. Genom lek och samspel med andra, utvecklas barnen och lärande sker. Undervisning är något som kan förekomma i olika situationer inom förskolan genom hela dagen så länge det finns ett mål. Syftet med denna studie är således att ta reda hur förskollärare resonerar kring relationen mellan lek och undervisning i svensk förskola. Studien styrs av följande frågeställningar:

1. Hur uppfattar förskollärarna begreppet undervisning efter att det implementerades i förskolans läroplan?
2. Hur förstår förskollärarna lek inom förskolan?

1.2 Centrala Begrepp

Här förklaras de centrala begrepp som är relevanta för studien.

Undervisning

Förskolan är en del av det svenska skolväsendet (SFS 2010:800, 1 kap. 1§) och går under skollagen. Därför utgår denna studie från den förklaring som skollagen beskriver om begreppet: *“undervisning: sådana målstyrda processer som under ledning av lärare eller förskollärare syftar till utveckling och lärande genom inhämtande och utvecklande av kunskaper och värden”* (SFS 2010:800, 1 kap. 3§). Enligt förskolans läroplan, Lpfö18 kan undervisning vara både planerad och spontan men att undervisningen ska främja utveckling och lärande hos barnet/barnen (Skolverket 2018, s. 7). Undervisning är just att barnets/barnens lärande ska främjas och därför går undervisningsbegreppet hand i hand med begreppet lärande (Pihlgren 2017, s. 12).

Lärande i förskolan

Lärande är de processer där det sker ett lärande hos barnet/barnen. Denna process kan ske vid undervisning, i samspel med andra barn eller när barnet på egen hand utforskar. *“Lärande sker inom den individ som lär sig”* (Pihlgren 2017, s.12).

Lek

Leker är något som alla gör, både barn och vuxna, även om leken oftast förknippas med barn (Jensen 2013, s. 11). Däremot är lek ett fenomen som är svårt att beskriva (Welén 2009, s. 29). Denna studie utgår ifrån att leken är något som är roligt och lustfyllt (Jensen 2013, s 12).

2 BAKGRUND

Här nedan kommer tidigare forskning och teoretiskt ramverk att presenteras.

2.1 Tidigare forskning

I denna del kommer det redogöras för tidigare forskning kring begreppen lek och undervisning. Denna studie har använt sig av tio vetenskapliga fackgranskade artiklar och en avhandling om lek och undervisning i svensk förskola.

2.1.1 Undervisning i förskolan

Inför att undervisningsbegreppet skulle implementeras i förskolans läroplan, gjorde Jonsson, Williams och Pramling Samuelsson (2017) en fokusgruppstudie med förskollärare och barnskötare som fick diskutera begreppet. De ville genom sin studie analysera begreppet undervisning i förskolan, med fokus på hur förskolepersonalen resonerar kring vad undervisning innebär. Denna studie visade en skepsis kring implementeringen av

undervisningsbegreppet i förskolan (Jonsson, Williams & Pramling Samuelssons (2017, ss. 90–106). Nilsson, Lecusa, Alnervik och Ferholt (2018, s. 109) presenterar i sin artikel tidigare forskning om undervisning, med syfte att bidra till en större kunskap om hur undervisning i förskolan förstås. Med fokus på begrepp som iscensättning och målrelationella- kontra målrationella lärandeprocesser kan de analysera ett årslångt arbete på förskolan. De tar i sin artikel upp att undervisningsbegreppet varit under debatt sedan det kom på tal att det skulle införas i förskolans läroplan (Nilsson, Lecusa, Alnervik och Ferholt 2018, s. 109).

I Jonssons, Williams och Pramling Samuelssons (2017) artikel framkommer det två olika diskurser en kravdiskurs för förskolans personal och en rättighetsdiskurs för föräldrar och barn. Respondenterna (förskollärare och barnskötare) beskrev undervisning som något kravfyllt och att det kräver mer av personalen på förskolan. Bland annat ansåg respondenterna att det blir större krav på dokumentation, planering och större medvetenhet hos pedagogerna för att undervisning ska ske. De befarar att det inte kommer bli en rolig tillvaro för barnen då de menar att vissa aktiviteter riskerar att försvinna eller få mindre tid såsom exempelvis skapande och lek (Jonssons, Williams och Pramling Samuelssons 2017, ss. 96–98). Samtidigt får barn och föräldrar rättigheter, barnen har rätt till undervisning och föräldrarna rätt att få kunskap om vad undervisning i förskolan innebär och vad det innebär för deras barn (Jonssons, Williams och Pramling Samuelssons 2017, ss. 102 – 103).

Nilsson, Lecusa, Alnervik och Ferholts (2018, s. 114) syfte med sin artikel är att ge kunskap om undervisning (målstyrda processer som leds av förskollärare) i förskolan. De har under ett projekt tillsammans med en förskola arbetat med att analysera förskollärarens roll i målstyrda processer. Nilsson, Lecusa, Alnervik och Ferholt (2018, s. 122) anser att undervisning är mer än bara samtal mellan vuxna och barn utan är målstyrda processer som pågår under längre tid. De lyfter också vikten av att utgå från barnen i läroprocesserna, exempelvis deras intressen och funderingar. Alla faktorer runt omkring samverkar i undervisningen, barn, pedagoger, omgivning, vilka material som finns och vilka begrepp som används och sist men inte minst läroplanens mål (Nilsson, Lecusa, Alnervik & Ferholt 2018, s. 122). Thulin och Jonsson (2018, s. 95) tog i sin studie reda på hur barnperspektiv kan skapa en diskussion om undervisningsbegreppets innebörd i förskolan. Frågeställningen utgick ifrån, hur undervisning i förskolan kan förstås i såväl spontant uppkomna som planerade undervisningssituationer, då barns perspektiv beaktas i relation till lärandets innehåll. Detta gjorde de genom att filma olika situationer som de i efterhand observerar och analyserar (2018, s. 99). De beskriver i sin artikel om vikten av att inta barns perspektiv i undervisningen och menar att detta är samma sak som att barnets röst får bli hörd. Genom barns perspektiv får förskolläraren en inblick av var barnet ligger kunskapsmässigt och sedan använda detta för att ge barnet mer kunskap. Däremot menar Thulin och Jonsson (2018, s. 105) att undervisning är mycket mer än barns perspektiv. Det krävs en förskollärare som kan kommunicera med barnen och genom att inta barnens perspektiv ge dem ny kunskap och leda dem mot ett förutbestämt mål. Förskollärarens kompetens är av stor vikt då den är en förutsättning för undervisningen. Thulin och Jonsson (2018, s. 105) menar att genom kompetens har förskolläraren en förmåga att kombinera barns perspektiv och innehållet i

lärandet oavsett vilket tillfället är.

Williams och Sheridans (2018, s. 127) lade i sin studie fokus på att analysera undervisning i förskolan och göra en kvalitetsbedömning för att hög kvalitet främjar barns lärande inom förskolans läroplans mål. Detta gjorde de genom deltagande observationer (2018, s. 131). De framhäver i sin studie vikten av förskollärares kompetens (Williams och Sheridans (2018, s. 137) och de menar att det finns tre kärnaspekter i förskollärares kompetens, dessa kompetenser är av vikt för att undervisningen i förskolan ska utvecklas. Dessa kärnaspekter är barns delaktighet och inflytande, barns språkutveckling och förskollärares kunskaper samt innehåll och didaktik. Williams och Sheridan (2018, s. 137) trycker på att undervisningen inom förskolan ska vara lekfull, att barnen är delaktiga, att de utmanas, att de får utrymme till reflektion och utveckla sin kunskap. Genom delaktighet ska barnen bli lyssnade på och det barnen säger ska tillvaratas, det är genom kommunikation och samlärande som barnet kan få en förståelse för världen runt omkring (Williams & Sheridan 2018, s. 137). För att en förskollärare ska kunna undervisa krävs att denne har specifika ämneskunskaper men även har förståelse för att barns lärande är en process. Förskollärare behöver skapa intresse hos barnen i både planerade och spontana undervisningstillfällen för att ge barnen en djupare kunskap inom olika områden (Williams & Sheridan 2018, s. 139).

Björk-Willén, Pramling och Simonsson (2018, s. 43) gjorde en studie med filmade observationer med syfte att ge perspektiv på undervisning begreppet inom förskola och hur undervisning kan förstås inom förskola, även hur begreppet är relevant och funktionellt i förskolans verksamhet. De anser också att undervisning är ett samspel mellan förskollärare och barn och att barnen därför bör ses som en lika viktig del i undervisningen som förskollärarna. Däremot är det förskolläraren som ansvarar för pedagogiken och det är deras ansvar att ge barnen nya kunskaper (Björk-Willén, Pramling & Simonssons 2018, s. 54).

Vallberg Roths (2020, ss. 12–17) gjorde en studie med fokus på att bygga kunskaper om förskolans undervisning hos förskollärare och chefer. I sin studie använde hon sig av kvantitativ metod i form av frågeformulär som bestod av såväl öppna som slutna frågor (Vallberg Roth 2020, ss. 12–17). Vallberg Roths (2020, s. 12) artikel skiljer sig ifrån de andra. Hon kritiserar undervisning som är barncentrerad. Barncentrerad undervisning är när undervisningen utgår utifrån barns intresse. Vallberg Roth (2020 ss. 12–17) menar att genom att bara utgå från det barnen visar intresse för kommer de inte att lära sig något nytt. Hon anser att man istället ska använda sig av ett poststrukturellt tillvägagångssätt. Det innebär att undervisningen inte har ett förutbestämt mål (Vallberg Roth 2020, ss. 12–17). Vallberg Roth (2020, ss. 12–17) tar upp multivocal undervisning som innebär att se till barnets behov så som lek, lärande, omsorg och utveckling, författaren anser däremot att det om detta begrepp behövs mer forskning.

2.1.2 Lek och undervisning inom förskolan

Jensen (2006, ss. 53, 120–122) gjorde genom deltagande observationer en avhandling med syfte att lyfta kommunikationen mellan barn och sambandet mellan lek och lärande och vad

barn behöver för förutsättningar för att kunna leka. Han menar att barn lär och utvecklas i leken med hjälp av improvisation lek och rollek (Jensen 2006, s. 119). Detta anser även Engdahl (2011, ss. 3, 6–7) som genom videoinspelningar utforskade hur de yngsta barnen på förskolan kommunicerar och interagerar med de andra barnen och pedagogerna på förskolan. Vilka kommunikationsformer de använder så som kroppsspråk eller ljud. Engdahl (2011, s. 17) beskriver att barn som leker är som skådespelaren i sitt eget liv och kan i och med det skapa en syn på omvärlden med hjälp av lek. Vidare beskriver Engdahl (2011, s. 17) om hur yngre barn kommunicerar och hur leken är ett hjälpmedel för de barn som saknar det verbala språket att kommunicera med andra. Då yngre barn ofta kommunicerar med gester och ljud kan även de göra sig förstådda i en rollek, då gester och ljud kan passa in i leken utan att det blir utmärkande. Dessa lekar leder till att de yngre barnen hör när de äldre barnen pratar med varandra och kan senare utveckla ett bredare ordförråd och ett mer verbalt språk (Engdahl 2011, s. 17).

Jonsson och Thulins (2019, s. 86–87, 90) ville med hjälp av videoinspelade observationer ge förståelse för hur barns frågor i förskolan kan forma förskollärares undervisning i lek. De ville även ta reda på och problematisera vart barnens fokus hamnar med hjälp av barnens frågor. Jonsson och Thulin (2019, s. 95) beskriver att barnens frågor i leken är en utgångspunkt för att få en förståelse för vad det är som gör att barnen engagerar sig i leken och vad de i sin lek lägger fokus på. Dessa frågor kan ge pedagogerna en förståelse för vad barnen utvecklar i leken och ge dem en vägledning om vad de kan lägga undervisningens fokus på. Beroende på hur barnen ställer sina frågor i leken och till vem kan vara en stor skillnad. Exempelvis om barnen ställer frågor som en del av leken för att driva leken vidare sker kanske inte ett så stort lärande, men med en närvarande pedagog, kan pedagogen spinna vidare på dessa frågor och utveckla dem för att skapa ett lärande hos barnen/barnet (Jonsson & Thulin 2019, s. 96).

I Nilsson, Lecusay och Alnerviks (2018, ss. 20–25) studie låg fokuset på att förstå hur undervisningsbegreppet tolkats på förskolorna med hjälp av tidigare forskning och teorier. I sin studie använde de sig av aktionsforskning i form av ett projektarbete där en målstyrd process analyseras med fokus på förskollärares roll. (Nilsson, Lecusay, Alnervik och Ferholt 2018, ss. 114–115). Nilsson, Lecusay och Alnervik (2018, ss. 20–25) anser att leken är ett tillstånd av frihet och glädje där fokus ska ligga på själva processen och inte resultatet. Att då koppla samman lek och undervisning kan bidra till att lekens betydelse upphör. Detta menar Nilsson, Lecusay och Alnervik (2018, ss. 20–25) beror på att när en pedagog går in i leken för att undervisa bryts fokus från själva leken och barnen tappar fokus. Pedagogerna går in med ett mål vad de vill och kan då förstöra glädjen med leken om det inte blir som barnen har tänkt. Till exempel om ett barn sitter och bygger med klossar så kommer en pedagog och frågar vilken färg det är på klossarna barnet bygger med, där är risken att barnet inte alls fokuserade på färgen utan att bygga och då tappar intresset och vill göra något annat. Det är därför viktigt som pedagog att se till barnens behov och att känna av situationen om vad de vill lära Nilsson, Lecusay och Alnervik (2018, ss. 20–25).

Pramling och Wallerstedts (2019 ss. 8–9) gjorde en studie med videoinspelade observationer i syfte att undersöka barns lek och ta reda på hur lek och undervisning hör ihop, även utveckla begreppet lekresponsiv undervisning där både förskollärare och barn är ömsesidigt engagerade i en aktivitet under undervisningen. Gemensamhet och engagemang beskriver Pramling och Wallerstedts (2019, s. 18–19) är en viktig del i barns lek och lärande, och skriver om lekresponsiv undervisning och att detta är något som sker ömsesidigt mellan barn och förskollärare. De menar också på att lärande och undervisning ska hållas isär då de begreppen ofta flätas ihop, skillnaden är att lärande har någon form av innehåll medan undervisning handlar om att skapa förutsättningar till lärande (Pramling & Wallerstedts 2019, s. 18–19), detta är också något Jonsson, Williams och Pramling Samuelssons (2017, s. 96) beskriver i sin artikel. Undervisningen handlar om att skapa förutsättningar för barn att lära med de medel som barn intresserar sig för och anser är kul, vilket oftast är leken (Pramling & Wallerstedts 2019, s. 20).

2.2 Teoretiskt ramverk

Denna studies syfte är att undersöka hur förskollärare resonerar kring relationen mellan lek och undervisning inom förskolans verksamhet och tillämpar ett sociokulturellt perspektiv. Studien utgår från detta perspektiv eftersom det fokuserar på samspelet mellan människor (Welén 2009, s. 39). I ett förskoleperspektiv sker detta samspelet i både undervisnings- och leksituationer (Williams & Sheridan 2018, s. 129; Jensen 2006, s. 19). Även förskolans läroplan, Lpfö18 (Skolverket 2018) har influerats av det sociokulturella perspektivet (Pihlgren 2017, s. 21). En indikation på detta är att läroplanen för förskolan (Skolverket 2018) tar upp vikten av samspel, exempelvis samspelet mellan barnen och arbetslaget i förskolan och mellan barnen i barngruppen (Skolverket 2018, ss. 8, 11). Därför är denna teori relevant för denna studie.

Andra aspekter som gör denna teori relevant är kopplingen mellan samspel, undervisning och lek. Det sker ett samspel både i leken och undervisningen. I leken kan det vara med andra barn och i undervisning kan det vara ett samspel mellan förskollärare och barn (Williams & Sheridan 2018, s. 129; Jensen 2006, s. 19). Lek är något som är grupporienterat vilket medför att barnen lär sig samspela i leken (Jensen 2007, s. 19). Leken medför att barn tränar på de sociala reglerna, detta är betydelsefullt då det sociala samspelet är av stor vikt för barns utveckling (Welén 2009, s. 39). Även samspelet i undervisningen har en stor betydelse för barnens intellektuella utvecklingen, det vill säga hur de utvecklar olika förmågor (Pihlgren 2017, s. 32).

2.2.1 Sociokulturella teorin

Den sociokulturella teorin har influerats av Vygotskij¹ professor i psykologi (Welén 2009, s. 39). Fokuset inom denna teori ligger på hur människan utvecklas i en nära relation med sammanhang som är sociala, historiska och kulturella (Svensson 2009, s 32). Beroende på

¹ Lev Vygotskij (1896–1934)

vart i världen vi lever och även vilken tid vi lever i har betydelse för hur människor uppfattar saker och ting, och detta är även en bidragande faktor till att vi har olika syn på saker (Säljö 2014, s. 300). Vi människor utvecklas hela tiden, det är inte bara barn utan vi utvecklas hela livet, det är naturligt för oss människor att lärande och utveckling är en ständig process (Säljö 2014, s. 305).

Alla människor befinner sig på olika utvecklingsnivåer och det är genom att samspela med personer som har mer kunskap än oss det vill säga ligger i en högre utvecklingsnivå än oss själva som vi människors utvecklas och få ny kunskap. Detta kallas för den proximala utvecklingszonen (Pihlgren 2017, s. 32). När vi samspelar med andra människor kan vi lära oss nya saker och utvecklas kognitivt. Genom att planera innehållet och få in samspel i undervisningen kan förskolläraren påverka lärandet hos barnet (Pihlgren 2017, s. 32). Även genom stöttning, också kallad "scaffolding" kan förskolläraren stötta barnets lärande och utveckling (Pihlgren 2017, s. 37). Scaffolding innebär att när förskolläraren stöttar barnen i deras utveckling och utmanar dem kan de nå nästa utvecklingsnivå (den proximala utvecklingszonen) (Pihlgren 2017, s. 37). Genom scaffolding får barnet stöttning i att ta till sig ny kunskap som barnet tidigare inte förstått på egen hand (Pihlgren 2017, s. 37). Ett sätt förskolläraren kan använda sig av scaffolding är genom att ställa genomtänkta frågor som hjälper barnen att komma vidare i sitt tänkande. Här är det även av vikt att förskolläraren är lyhörd för barnens svar så att hen kan se att de har fått en förståelse och på så sätt utmanas ytterligare (Pihlgren 2017, s. 37). I början kan barnet behöva mer stöttning för att så småningom kunna behärska de nya kunskaperna (Säljö 2014, s. 306).

Idéerna inom det sociokulturella perspektivet har kritiserats för att lägga för stor vikt på individens inläring i sociala situationer. Nyare forskning menar att lärande är mer svåröverskådligt och att det är svårt att fånga utbytet som sker mellan individen och omgivningen (Pihlgren 2017, s. 38). Detta kan ses som komplext då skollagen beskriver

"Alla barn och elever i samtliga skolformer och i fritidshemmet ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål."
(SFS 2010:800, 3 kap. 2§)

Detta innebär att förskollärare inte endast kan utgå från ett sociokulturellt perspektiv även om förskolans läroplan, Lpfö18 (Skolverket 2018) har influerats av denna teori. Utifrån det skollagen beskriver behöver förskolan utgå från varje individs förutsättningar och då även ha i åtanke att alla barn inte klara det sociala samspelet och att alla är olika individer och därför är olika. Däremot ska de stötta alla barn för att få ingå i den sociala gemenskapen och det beskrivs även i förskolans läroplan, Lpfö18 (Skolverket 2018, s. 11) att barnens möjligheter till samspel ska uppmärksammas av arbetslaget.

3 METOD

I kommande del kommer denna studies metodologi, forskningsprocess, metod, genomförande, urval, analysmetod och etiskt hänsynstagande att redogöras.

3.1 Metodologi

I denna studie har ett hermeneutiskt synsätt och kvalitativ ansats tillämpats. Hermeneutiken tillämpas för att forskaren vill ha respondentens egna upplevelser om ett visst fenomen (Westlund 2019, s. 72). Alla människor tolkar saker och ting olika och hermeneutiken handlar om att vi ska söka en förståelse för en del av verkligheten (Kihlström 2007, s. 228). Grunden i hermeneutiken handlar om igenkännandet och att förstå en annans persons handlingar och känslor (Westlund 2019, s. 72). För att få en förståelse för hur förskollärarna resonerar och känner kring relationen mellan lek och undervisning och deras erfarenheter angående begreppen, används en kvalitativ metod med utgångspunkt i ett hermeneutiskt synsätt för denna studie.

Eftersom, frågeställningarna i studien kräver utvecklade svar blev en kvalitativ ansats bästa alternativet för denna studie (Christoffersen & Johannessen 2015, ss. 17–18). Kvalitativ metod handlar om att ta känslor, sinnen och minnen som generera i kunskap och med kvalitativa metoder kan data om innebörden av olika fenomen och egenskaper i människors sociala verklighet värderas i kunskap (Kihlström 2007, ss. 228–229).

3.2 Semistrukturerad intervju

För att syftet i denna studie ska besvaras har den kvalitativa metoden semistrukturerad intervju tillämpats, semistrukturerad intervju används för att få mer utförliga svar och forskaren har möjlighet att ställa följdfrågor. Den semistrukturerade intervjun är flexibel och forskaren kan utforma frågorna utefter respondenternas svar (Christoffersen & Johannessen 2015, ss. 15–16). Frågorna kan i och med det vara spontana och få en högre interaktion mellan forskare och deltagare, detta är en fördel med den semistrukturerad intervju (Christoffersen & Johannessen 2015, ss. 15–16). Eftersom studien vill ha svar på det förflutna, alltså bland annat vad förskollärarna tänkte om undervisning begreppen när det trädde i kraft i läroplanen. Vilket gjorde att intervju blev en form som lämpade sig bäst. Med observationer kan man inte ta reda på svar från de förflutna och genom semistrukturerad intervju kan man forma frågorna och få berättelser och händelser från intervjupersonerna (Christoffersen & Johannessen 2015, s. 83). Frågorna är anpassade på så sätt att det ställs för att förskollärarna ska svara med egna ord, vilket gör att svaren inte blir lika formella som det kanske skulle blivit om vi fick svaren i skriftlig form. Semistrukturerad intervju valdes till denna studien för att deltagarna skulle kunna ge mer fylliga svar och med semistrukturerad intervju kan forskaren även ge direkt respons och då skraddars nästa fråga för att få ut mesta möjliga av intervjun (Christoffersen & Johannessen 2015, s. 85).

3.3 Urval

Innan studien kunde ta form gjordes ett urval om vilket syfte studien skulle ha och vilken tidigare forskning som skulle användas. Undervisningsbegreppet har varit under debatt och tagits emot med blandade känslor och det fanns en oro att leken skulle påverkas inom förskolan. Därför blev syftet med denna studie att ta reda på hur förskollärare resonerar kring relationen mellan lek och undervisning (Nilsson, Lecusa, Alnervik och Ferholt 2018, s. 109; Jonsson, Williams & Pramling Samuelsson 2017, s. 97). Artiklarna som valdes ut som bakgrund för denna studie var aktuella och inte publicerade senare än 2011. Avhandlingen är från 2006 men det Jensen (2006) skriver anser vi vara relevant och tydligt för att redogöra begreppet lek trots åldern på avhandlingen. När syftet var bestämt valde vi en vetenskaplig metod som passade för studien vilket blev semistrukturerad intervju. En fördel med semistrukturerad intervju är att forskaren kan ha förutbestämda frågor men ändå ändra följdfrågorna utefter vad respondenten svarar, vilket kan leda till större och utförligare svar (Christoffersen & Johannessen 2015, s.83). Därefter formulerades intervjufrågor med följdfrågor (Se bilaga 4)

Innan en intervju kan börja måste forskaren se över vilket urval av respondenter som ska vara med i studien (Christoffersen & Johannessen 2015, s. 17). Till denna studie valdes två förskolor ut där vi tidigare har haft VFU (verksamhetsförlagd utbildning). Detta blev ett bekvämlighetsurval eftersom det var lätt att komma i kontakt med respektive rektor och de hade redan ett förtroende för oss eftersom de visste vilka vi var (Christoffersen & Johannessen 2015, s. 57). Urvalet av respondenter avgränsades till endast förskollärare då vi vill se vad förskollärarna anser om relationen mellan lek och undervisning. Dessutom är det enligt förskolans läroplan, Lpfö18 (Skolverket 2018, s. 12) förskollärarna som ansvarar för undervisningen inom verksamheten. Urvalet blev fyra förskollärare från två kommuner som jobbar i två olika åldersgrupper med barn. Detta för att få en större spridning på resultatet och för att studien ska få en hög reliabilitet (Christoffersen & Johannessen 2015, ss. 21–23). Efter intervjuerna gjordes ett urval om vilka svar som är relevanta att ha med för att få svar på studiens frågeställningar (Christoffersen & Johannessen 2015, s. 17).

3.4 Genomförande

Vi började med att diskutera vilket område vi ville utforska, undervisning och lek var två områden som snabbt kom upp. Valet blev att börja söka efter artiklar i Libsearch, Primo, Eric och Google scholar med hjälp av olika sökord kopplade till lek och undervisning, exempelvis lek och lärande, teaching in preschool och undervisning i förskolan. När vi hade hittat några artiklar som passade in till det syfte vi valt läste vi igenom alla artiklar. Artiklarna sammanfattades för att sedan göra ännu ett urval av vilka artiklar som skulle vara med i studien och hjälpa oss formulera frågor inför intervjun. Dessa artiklar lästes noga igenom flera gånger för att få full förståelse för innehållet. Detta genererade i tio vetenskapliga artiklar och en avhandling.

Efter att ha läst artiklarna och tagit redan på vilka frågeställningar vi skulle ha, bestämde vi oss för vilken insamlingsmetod vi skulle använda och valet blev semistrukturerad intervju då vi ville få fria svar som vi sedan kunde bygga vidare på. För att få tillåtelse att genomföra intervjuerna mailades rektorerna på respektive förskola. I detta mail bifogades information om vad studien innebar, rektorerna mailade svar på om förskolorna ville ställa upp med intervjupersoner (se bilaga 1 och 3). Innan intervjun formulerades sju frågor med tillhörande följdfrågor (se bilaga 4). Intervjupersonerna fick även skriva på ett samtyckesformulär om att de samtycker om att de material som framkommer under intervjun får användas i studien (se bilaga 2). Respondenterna fick även ta del av de dokument som skickades ut till rektorerna innan där syftet med denna studie framkom.

Intervjuerna genomfördes på två olika förskolor, för att underlätta för förskollärarna åkte vi till förskollärarna på deras arbetsplats och försökte hitta en lugn plats att sitta på. Vilket oftast blev personalrummet. Intervjuerna genomfördes enskilt av oss med två förskollärare var i respektive kommun. Vi spelade in intervjun för att kunna transkribera och analysera materialet (Christoffersen & Johannessen 2015, s. 83). Inspelningarna lagrades på högskoleplattformen Canvas, intervjuerna transkriberades sedan för att kunna analyseras till studien. Transkriberingen lästes igenom av oss båda och vi delade in svaren i olika teman som passade syftet med studien. Dessa teman skrevs om till ett resultat som sedan användes till denna studie.

3.4.1 Etiska hänsynstagande

Denna studie har utgått ifrån de forskningsetiska principer som Vetenskapsrådet (2017) rekommenderar. Bland annat har respondenterna fått till sina rättigheter i samband med intervjuerna (Vetenskapsrådet 2017, ss. 40–41).

Det finns fyra etiska krav en forskare bör ta hänsyn till under sin studie med andra människor. Det första kravet som beskrivs är informationskravet som innebär att forskaren ska informera alla berörda i studien om syftet och vad som kommer att ske (Christoffersen & Johannessen 2015, s. 46). Innan intervjuerna har ett mail skickats ut med olika dokument, bland annat ett informationsblad där syftet med studien står så att förskollärarna som ska intervjuas vet vad studien ska handla om. Andra kravet är samtyckeskravet som menar att de förskollärare som deltar i studien har rätt att säga att de vill delta eller inte (Christoffersen & Johannessen 2015, s. 46). I mailet skickades också med ett papper där förskollärarna får skriva på ett samtyckesbrev som klargör för förskollärarna vad denna intervjun innebär och att de skriver på om de vill delta eller inte, detta är helt frivilligt. Det tredje kravet är konfidentialitetskravet som innebär att det material som samlas in under intervjuerna, det vill säga i detta fall ljudinspelning och anteckningar ska endast behandlas av behöriga personer inom studien. Det fjärde och sista kravet som beskrivs är nyttjandekravet som menas att de material som samlas in ska endast användas i forskningsändamål och alla personer som deltar i studien kommer att avidentifieras (Christoffersen & Johannessen 2015, s. 46).

Förskollärarna kommer dock inte vara anonyma då det inte går när vi forskare kommer veta vilka det är i och med intervjuerna men i studien kommer de avidentifieras och endast deras

svar kommer vara med. I studien skrivs fiktiva namn på personerna för att de ska bli lättare att läsa utan att avslöja respondenternas identitet. Det nämns heller inte vilken kommun respondenterna tillhör utan bara kommun 1 och 2 för att inte avslöja någon identitet.

3.5 Analyismetod

Dataanalysen för kvalitativ metod är en process där forskaren successivt bearbetar ut det material som samlats in under i detta fall intervjun (Fejes & Thornberg 2019, ss. 35–36). Det som kan vara en utmaning med analys i kvalitativ metod är att det oftast är mycket material och inga tydliga svar att sammanställa utan forskaren måste besluta vad som är relevant i just den forskningen som görs. När en studie görs kan de finnas olika syften, i denna studiens fall är syftet att förstå hur förskollärare resonerar kring relationen mellan lek och undervisning. Detta kan beskrivas mer eller mindre detaljerat och syftet med analysen kan vara att se vad som skiljer sig mellan svaren och vad som är gemensamt för att få en överblick över ämnet (Fejes & Thornberg 2019, ss. 35–37). När intervjuerna var klara transkriberades materialet och vi båda tog del av transkriberingarna. Tillsammans gjordes en tematisk analys av det material som samlats in, vilket innebär att vi delade in svaren från intervjuerna i olika teman. Till exempel vad säger förskollärarna om begreppen undervisning och sammanställa det till ett tema. Vi studerade vad som var värdefull information för det syfte som studien har och sållade ut det som var av mindre relevans för just denna studie (Fejes och Thornberg 2019, ss. 35–36). Det material som blev kvar kategoriseras i olika teman utefter vad respondenterna svarade för att sedan få en bättre struktur på texten (Fejes och Thornberg 2019, ss. 36–37). Det blev tre kategorier som var,

1. Förskollärares inställning till begreppet undervisning
2. Lek och undervisning med och utan pedagog
3. Hur förskollärarna arbetar med lek

Dessa kategorier bildar resultatet av förskollärares svar under intervjuerna.

3.7 Validitet och reliabilitet

Reliabilitet och validitet innebär i forskningen tillförlitlighet och giltighet (Christoffersen & Johannessen 2015, ss. 21–23). Artiklarna i den tidigare forskningen valdes ut efter olika kriterier då de skulle vara aktuella vilket resulterade i att den äldsta artikeln var från 2006. De skulle även vara fackgranskade och innehålla relevant information om lek och undervisning. Artiklarna lästes av oss båda flera gånger för att få full förståelse för innehållet och för att inget skulle missuppfattas, detta gör att våra tolkningar av artiklarna blir mer giltig än om bara en av oss hade läst artiklarna (Christoffersen & Johannessen 2015, s. 23).

I denna studien har fyra intervjuer genomförts med öppna frågor för att få olika berättelser eftersom respondenterna har olika erfarenheter vilket stärker studiens tillförlitlighet

(Christoffersen & Johannessen 2015, ss. 21–23). Intervjuerna blev som planerat och inget bortfall och vi fick bra och stora svar på frågorna. Respondenterna hade troligen förtroende för oss då vi redan var kända på förskolan och detta kan ha bidragit till de stora och fylliga svaren. Att ha öppna frågor kan leda till en större tillförlitlighet för att svaren inte redan finns som alternativ utan de får svara med egna ord. Intervjuerna spelades in och transkriberades för att få en större giltighet eftersom det finns nedskrivna exakt vad respondenten svarade och inte bara vad forskaren tolkar och skrev ner (Christoffersen & Johannessen 2015, s. 23).

En komplettering för att skapa en större förståelse i denna studien skulle vara att även observera hur förskollärare jobbar med lek och undervisning i praktiken och inte bara hur de beskriver hur de jobbar (Christoffersen & Johannessen 2015, s. 23).

4 RESULTAT

I följande del kommer studiens resultat presenteras utifrån de intervjuer som genomförts. Namnen på personerna som är med i resultatet är fiktiva namn för att skydda respondenternas identitet (Christoffersen & Johannessen 2015, s. 46). Förskolorna ligger i två kommuner i västra Sverige. Kommunerna förskollärarna jobbar i är även döpta till kommun 1 och kommun 2 för att veta vilka som kommer från samma kommun men inte vilken kommun det är.

Namn	Verksamma år i förskolan	Ålder på barnen	Kommun
Emma	12 år	3–5 år	Kommun 1
Lotta	33 år	1–3 år	Kommun 1
Mia	41 år	3–5 år	Kommun 2
Stina	14 år	1–3 år	Kommun 2

Här nedan redogörs resultatet av studien under olika rubriker. Förskollärarnas inställning till begreppet undervisning, lek och undervisning med och utan pedagog samt hur förskollärarna arbetar med lek. Dessa rubriker är kopplade till studiens syfte och frågeställningar.

4.1 Förskollärarnas inställning till begreppet undervisning

Resultatet i denna del visar att begreppet undervisning togs emot på olika sätt men övergripande fanns det en skepsis för att begreppet skulle implanteras i förskolans verksamhet. Inställningen till begreppet ändrades till mer positivt när förskollärarna fick en klarhet i vad det innebar för förskolans verksamhet med undervisning. Det framkom även att en del ansåg att undervisning är något som egentligen redan innan begreppet infördes bedrevs inom förskolan, enda skillnaden är att det nu fått ett nytt begrepp, undervisning.

Stina och Mia beskriver undervisning som något som kan vara både planerat och spontant men att det är målstyrt och utgår från förskolans läroplan. Det finns en tanke vid undervisning om ett lärande hos barnen. Emma beskriver undervisning som ett mätbart resultat, att genom barnens ord och handlingar kan man se vad de pratat om och reflektera kring det. Även Mia uttrycker att,

undervisning kräver ju oftast både lite förarbetning men också även reflektion efteråt och så sen kanske man får fortsätta och hur länge den här undervisningssituationen pågår det, det är olika från gång till gång” (Mia)

Lotta berättar, att undervisning är något som sker under hela dagen och inte enbart vid samlingar, då samlingar är en så liten del av dagen. Det är viktigt att ta tillvara på alla tillfällen såsom exempelvis vid blöjbyten och matsituationer. Mia beskriver att en planerad undervisning kan vara något som ingår i ett projekt eller något som är aktuellt för tillfället. Vidare säger hon att en spontan undervisningssituation kan uppstå om barnen hittar något de tycker är spännande, exempelvis en skalbagge. Då kan de tillsammans utforska vad en skalbagge är och vad den fyller för funktion i naturen. Detta kan göras via film, plattan eller med någon bok om ämnet.

Mia beskriver också hur de tillsammans med barnen i ett projekt låter barnen bygga sina egna hus där de bor i mindre skala. Här har de avsatt en pedagog som kan sitta med ett barn i taget och det menar Mia att det ger ett bra tillfälle till lärande. De har bra samtal om bland annat konstruktion, material, form. Hon beskriver värdet av att kunna sitta med ett barn i taget och kunna besvara de frågor barnet har och kunna kommunicera tillsammans. Mia beskriver att detta har varit en del av undervisningen denna terminen.

Stina berättar att, undervisning är något som kom i och med förskolans nya läroplan. Det är egentligen något de jobbat med tidigare men att det nu konkretiserats. Undervisning är något som förknippas med skolan men om man sätter sig in i betydelsen med undervisning så är det inte ingen skillnad mot vad de gjort innan.

Många kan ju tvärtom tycka så här att undervisning det hör till skolan men om man sätter sig in i vad vi faktiskt menar med det i förskolan så är det ju ingen skillnad mot vad vi faktiskt har gjort bara att vi kanske inte har vart så medvetna om att det faktiskt är undervisning.” (Stina)

Hur undervisningsbegreppet togs emot beskrivs olika av respondenterna. Emma berättar att det bemöttes,

med skräck och skrik och panik, av många, inte av alla, men av många. (Emma)

Medans Lotta beskriver det som att hon inte upplevde några stora reaktioner eller höga protester. Både Stina och Mia beskriver att det togs emot med blandade känslor men att det ändå mottogs ganska bra. Stina säger att hon tyckte det var spännande medans andra blev stressade av förändringen. Mia berättar att de blev misstänksamma först “ska det bli skola?”.

Även Emma beskriver hur tankarna gick åt skolhållet. Kommer undervisningsbegreppet in, kommer också skola in och därmed krav på en helt annan nivå. Hon säger att visst har förskolan en läroplan men den är väldigt fri till skillnad från skolans läroplan som har färdiga mål. De kände också oro över att det skulle läggas en värdering på dem som person, hur bra lärare de är.

Mia och Stina berättar att de fick gå en utbildning där de fick se en film av en intervju där de benade ut begreppen. Vad skillnaden mellan utbildning och undervisning är och vad de innebär och hur de kopplas till förskolans läroplan. De fick även sitta i grupper och diskutera detta med sina kollegor. Stina förklarar att det egentligen inte blir så mycket större skillnad men att det blir mer ansvar på förskollärarna. Emma säger att när de fick läsa förskolans nya läroplan blev det en "aha-upplevelse för många", det var så här de menade! Många som först var emot undervisning i förskolan förstod då dess innebörd.

Mia tar upp att hon har jobbat så länge och att hon har sett stora förändringen inom förskolan genom åren,

Jag som har jobbat så här länge jag ser ju en väldigt stor skillnad. Ehm, när jag kom ut, eh man pratade liksom inte om undervisning utan då var det mer det här att förskolan var, det skulle vara så hemligt som möjligt... det skulle vara mysigt, omvårdande, barnen skulle må bra, det var liksom det absolut viktigaste. Och sen lärde de sig väl saker ändå men vi hade nog inte så mycket tanke på liksom vad egentligen vi skulle... eh.. barnet skulle få tillgång till." (Mia)

Vidare berättar hon att under en period så väntade man in barnen för att hitta deras intresse och att det var först då som de kunde börja med undervisning. Nackdelen var att en hel termin nästan kunde ha gått innan de upptäckte något större intresse hos flera barn. Mia anser att de då tappade lite av sin undervisande roll som vuxna och nu anser hon att det är tillbaka på en bra nivå inom förskolan och att de känner sig bekväma med undervisningsbegreppet.

Lotta tycker inte att synen förändrats idag på undervisningsbegreppet mot när det kom. Hon menar att de vet vad de gör oavsett vad det heter. Det de gjorde förut var också undervisning, det har inte ändrats, bara begreppet. Däremot poängterar Lotta att det är viktigt att det finns ett syfte eller mål med det som görs men att det inte betyder att man inte kan vara flexibel och impulsiv ibland. Däremot behövs en plan och ett syfte med både rutiner och andra planerade aktiviteter. Mia tycker att det är skillnad idag, att det finns en klarhet i vad undervisningen innebär och trycker på att det var bra att de fick introduceras för begreppen då kanske även föräldrar undrar vad undervisning i förskolan innebär. Därför är det av vikt att de kan förklara innebörden, många föräldrar kanske bara har sin egen skoltid att tänka på.

Stina tycker också att det bara är positivt idag av införandet av undervisningsbegreppet, hon anser att det går hand i hand med hur de jobbar. Hon tycker att det är positivt att de får leda och undervisa och att det sättet de arbetat på nu har ett begrepp, att undervisa. Stina menar att nu får de ta den aktiva rollen utan att vi därmed är lärare som står och lär ut.

4.2 Lek och undervisning med och utan pedagog

Här visar resultatet att det finns en hårfin gräns mellan lek och undervisning. Undervisning är alltid lek men lek är inte alltid undervisning. Leken för sig själv är väldigt värdefull och förskollärarna måste ha en känsla för när i leken det passar att gå in och undervisa eller när leken ska få vara och utvecklas utan en pedagog. Här visas också att det finns skilda åsikter mellan kommunerna om undervisning kan bedrivas utan pedagog. Ena kommunen menar att undervisning är en målstyrd process som sker med pedagog eftersom barn inte har något mål med vad de vill lära utan det blir lärande utan pedagog, medan den andra kommunen menar att undervisning kan ske mellan barn även utan pedagog.

Lek och undervisning var samtliga respondenter överens om att de gick hand i hand och skulle hela tiden belysa verksamheten i förskolan. Med hjälp av leken och undervisningen ger vi barnen kunskap och erfarenhet att ta sig vidare i livet. Emma beskriver barnens utbildning som en kombination av lek och undervisning, barn måste få vara barn som får massa erfarenheter och kunskaper att fylla på i ryggsäcken. Vidare beskriver Emma det som undervisningen och leken som en yrkes stolthet att veta att man skickar iväg barnen till förskoleklassen med en välfylld ryggsäck av kunskaper.

Stina beskriver leken som grunden i allt. För att det ska bli en bra undervisningssituation ska undervisningen vara lustfylld. Fantasin framför allt är en stor tillgång för att hålla barnens intresse uppe. Utan ett fantasifullt och roligt lärande och blir det tråkigt tappar barnens intresse och vill inte längre lära. Pedagogerna måste anpassa sin undervisning utefter barnens ålder och tidigare kunskap. Stina säger att undervisning ser olika ut i de olika åldrarna och ger ett exempel på lokalisering begreppen och berättar att på småbarnsavdelning får barnen träna på i och under genom att faktiskt göra det själva i till exempel en låda. På avdelningen med stora barn kanske man mer har en genomgång och går djupare in på det. Pedagoger måste jobba och träna på att göra undervisningen lekfull och intressant för att fånga barnen.

vi som jobbat, vi som är utbildade vi vet ju liksom på vilket sätt man kan undervisa för att barnen inte ska bli uttråkade och inte intresserade, då blir det inget lärande utan vi måste göra det så att det fångar barnens intressen. (Mia)

Det som kan skapa problem om man tänker att undervisning ska ske i all lek menar Stina kan vara att man förstör värdet av själva leken genom att lägga in den i undervisningen. Att det blir två skilda delar och att detta kan bli komplext att inte skapa målstyrda undervisningssituationer i all lek utan även låta leken få ha sitt värde i sig själv.

Man ska planera sin undervisning på ett lekfullt sätt och skapa lekfulla sammanhang. Men man kan inte tänka att man ska få in undervisning i alla barnens leksituationer utan leken har ett starkt värde bara i sig och att det sker mycket i den liksom. (Stina)

Det rådde delade meningar om undervisning kan uppkomma utan en pedagog aktiva närvaro. Emma och Lotta som är förskollärare från samma kommun var överens om att undervisning

kan uppkomma även utan en pedagogs aktiva närvara. Barn lär av varandra och tillsammans skapas undervisningssituationer genom kollegialt lärande, där ett barn med mer kompetens inom ett visst ämne kan lära ett annat barn med mindre kompetens inom det ämnet. Emma uttrycker,

Ja där tror jag att barnen ger jättemycket av varandra, sina erfarenheter som kan bli ringar på vattnet och är jag närvarande pedagog så tar jag naturligtvis tillvara på det tillfället så att det barnet kan lära de andra ännu mer och visa, skapa möjligheter.
(Emma)

Medan Mia och Stina som är ifrån den andra kommunen anser att undervisning inte kan uppkomma mellan barn då barn inte har ett mål med vad de vill. Däremot ser de att barnen skapar lärandesituationer med varandra och lära kollegialt men anser inte att detta är en undervisning.

Men att de stora kan lära de lite mindre och vice versa, absolut. Det är lärande... finns absolut men inte undervisning. (Mia)

4.3 Hur förskollärarna arbetar med lek

Resultatet visar här att begreppet lek är en självklarhet i förskolan för förskollärarna. Leken finns överallt och barn lär genom leken på ett lustfyllt sätt.

Förskollärarnas syn på begreppet lek beskrevs liknande mellan förskollärarna. Stina beskriver lek som grunden till allt och barns naturliga sätt att vara i både lärande och värdegrundsarbetet med det sociala. Barns lärande utgår från leken och är lustfyllt och villkorslöst. Det finns olika delar inom lek där det är barnets själva initiativ till lek som är det naturliga men även lek i undervisningsform som är mer målstyrt. Där det gäller för pedagogerna att ha en finkänslighet på när man kan göra en lek till en undervisningssituation utan att störa leken barnen är inne i. Vidare menar Stina att det kan kännas som pedagog att man vill få in så mycket begrepp och undervisning i leken att man förstör själva leken i sig. Mia beskriver begreppet lek som där fantasin, kommunikationsförmåga, social förmåga, det där som gör oss till människor utvecklas. Vidare beskriver Emma att lek är för henne,

Utveckling, alltså en personlig utveckling för varje barn. De leker oftast det de är väldigt bra på. Och kan bjudas in i det de inte är så bra på och därigenom växa med varandra. Helt kravlöst, inget styrt, inget mätbart utan man är där man vill va. Mycket fri vilja ser jag där också. (Emma)

Lotta säger under intervjun att de har mycket fri lek och där barnen i stort sett leker med det de vill och pedagogerna försöker anpassa miljöerna ut efter barnens intresse. För att hålla den fria leken uppe byts material ut för att det hela tiden ska finnas något intressant att leka. Efter detta ställdes frågan om det finns olika sorters lek i förskolan och Lotta beskrev vidare att rollek är en sorts lek där de barnen som börjar närma sig tre år börjar leka mer med varandra.

Mia beskriver även om rollek där barnen utvecklar kommunikation och samspel mellan andra. De yngsta leker oftast bredvidlek beskriver både Lotta och Mia där barnen leker kanske i samma rum med samma leksaker till exempel bilar men barnen leker inte tillsammans utan de leker med varsin bil och på varsitt ställe. Stina beskriver även regellek som en sorts lek i förskolan där barnen till exempel spelar spel och får träna på turtagning och regler som ska följas. I regellek kan barnen inte göra som de vill eller hitta på under tiden, utan de måste följa vissa förutbestämda regler.

Emma säger att en sorts lek kan vara när något är rent plockat i stunden där ett barn kanske nappar på vad en kompis leker. Vidare beskriver Emma att det även finns lek som använd för att processa någonting som hänt till exempel att de har blivit storasyster, storebror eller någon nära har gått bort. Där barnen använder leken för att finna förståelse i sin vardag. Lotta beskriver till sist planerad lek och ger ett exempel på deras rörelserum på avdelningen där de kan sätta på en rörelseskiva och göra gympa eller någon dans tillsammans med barnen.

5 DISKUSSION

I diskussionsdelen kommer resultatet lyftas av den tidigare forskning som presenterats, teoretisk ram och resultatet av de intervjuer som genomförts, denna diskussion ska besvara de frågeställningar som presenterades i början av studien.

5.1 Resultatdiskussion

Under resultatdiskussion kommer studiens resultat och slutsatser att diskuteras, detta i relation till tidigare forskning samt teori och intervjuer i samband med studiens frågeställningar i olika teman. Efter det kommer en metoddiskussion.

5.1.1 Förskolläraernas inställning till begreppet undervisning

Utifrån Jonsson, Williams och Pramling Samuelssons (2017, s. 106) studie framkom att det fanns en oro hos förskolans personal kring införandet av begreppet undervisning i förskolans läroplan, Lpfö18 (Skolverket 2018) och det framkom en positionering emot undervisning inom förskolan. Genom de intervjuer som genomförts i denna studie kan vi se att det fanns en viss motsträvighet till undervisningsbegreppets införande men när förskollärarna fick förklarat vad innebörden med undervisning var i förskolan ändrades synen till stor del. Under intervjuerna beskriver en av respondenterna att det blev som en ”aha-upplevelse” för många när de läste den nya läroplanen och förstod vad undervisning i förskolan innebar. I kommun 2 beskrev båda respondenterna att de hade introducerats för begreppen utbildning och undervisning och fått diskutera innebörden. Detta hade enligt dem gett dem en klarhet i betydelsen av undervisning i förskolan. Utifrån detta drar vi slutsatsen att det egentligen var ovissheten om innebörden av undervisning i förskolan som gjorde att det var blandade åsikter kring begreppet undervisning. En av respondenterna delade sin erfarenhet om hur man under en period inom förskolan inväntade barnen för att se vad de visade intresse för. Det var först

när de fann barnens intresse som undervisningen kunde börja, vilket medförde att mycket undervisningstid gick förlorad. Idag har de funnit en bra balans och kan genom sin undervisning få med även barnens intressen. Detta är även något som Nilsson, Lecusa, Alnervik och Ferholt (2018, s. 122) lyfter i sin studie, vikten av att utgå från barnen i läroprocesserna. Detta kan innebära att förskollärarna tar till vara på de intressen och funderingar barnen har. Inom undervisningen är det många faktorer som samspelar, barn, pedagoger, omgivning osv. Av intervjuerna framkom det att en del av respondenterna egentligen inte tycker att det är någon större skillnad på hur de arbetar inom förskolans verksamhet idag än innan. En respondent menar att de gör samma jobb men att de bara fått ett annat begrepp på vad de gör.

En oro som framkom var att det skulle bli mer skolliknande inom förskolan med katederundervisning. Detta är något som skulle gå emot förskolans särart där det i förskolans läroplan, Lpfö18 (Skolverket 2018, s. 7) framkommer att verksamheten ska skapa en helhet genom omsorg, utveckling och lärande, och på så sätt utgå från barnens behov. Även lek är något som betonas i förskolans läroplan, Lpfö18 (Skolverket 2018) på flera ställen. Ännu en skillnad är att det inom förskolan är strävansmål och inte uppnåendemål som inom skolan.

När förskollärarna ska beskriva begreppet undervisning, beskrivs det som något planerat eller spontant men att det finns ett mål med det och utgår från förskolans läroplan, Lpfö18 (Skolverket 2018). Även ett lärande hos barnen/barnet bör ske vid undervisningen. Att undervisning är målstyrda processer är även något som Nilsson, Lecusa, Alnervik och Ferholts (2018, s. 114) och Jonson och Thulin (2018, s. 105) beskriver i sina studier. Under intervjuerna lyfts det också vikten av att även vara flexibel och impulsiv ibland som förskollärare. Detta är även något som vi tycker är av vikt, även om det i undervisningen finns ett syfte och ett mål är det viktigt att vara flexibel och kunna ändra sin undervisning och utgå från barnen. Undervisning är ett samspel mellan förskollärare och barn (Williams & Sheridan 2018, s. 129).

I intervjuerna beskriver respondenterna också vikten av samspel, bland annat beskriver en av respondenterna ett projekt där de ska bygga barnens hus i mindre skala. Hur en pedagog tillsammans med ett barn kan ha en undervisningssituation. Enligt det sociokulturella perspektivet är samspel något som är av stor vikt för att barn ska kunna vidareutvecklas och hur de utvecklas intellektuellt (Pihlgren 2017, s. 32). Genom att som i detta fall få in ett samspel i undervisningen kan läraren påverka lärandet hos barnet (Pihlgren 2017, s. 32). Här kan förskolläraren hjälpa barnet vidare att nå nästa utvecklingsnivå, den proximala utvecklingszonen (Pihlgren 2017, s. 32).

5.1.2 Undervisning utan pedagog

Under intervjuerna rådde det delade meningar om huruvida barn kunde undervisa varandra, i kommun 1 ansåg de att barn absolut kunde undervisa varandra. I kommun 2 kände de att undervisning inte kan ske mellan barn, utan det blev lärande, då det måste finnas ett mål med

undervisningen för att det ska klassas som undervisning. Dessa mål har oftast inte barnen utan de går mest på känsla. I den tidigare forskningen beskriver Nilsson, Lecusa, Alnervik och Ferholts (2018, s. 114) undervisning som en målstyrd process som leds av en förskollärare. På samma sätt beskriver Jonsson och Thulin (2018, s. 105) att det krävs en förskollärare med stor kompetens för att inta ett barnperspektiv och leda barnen mot ett förutbestämt mål för att skapa en bra undervisning. Undervisning är ett samspel mellan förskollärare och barn menar Björk-Willén, Pramling och Simonssons (2018, s. 54) och att barnen därför bör ses som en lika viktig del i undervisningen som förskolläraren men att det däremot är förskolläraren som bär ansvaret för pedagogiken.

Samspel ligger till stor grund i den sociokulturella teorin och menar att samspel mellan andra leder till lärande (Hwang & Nilsson 2011, s. 66). Genom kommunikation och samlärande sker barnets förståelse för omvärlden menar Williams och Sheridan (2018, s.137). Här kommer återigen samlärandet in och frågan är om det är samlärandet mellan förskollärare och barn eller mellan barn och barn. Trots skilda meningar mellan respondenterna om huruvida undervisning kräver en aktiv pedagog eller inte för att det ska ske, är de ändå överens om att lärande kan ske både med och utan en aktiv pedagog.

Undervisning beskrivs som en målstyrd process där eventuellt en pedagog bör delta för att det ska bli undervisning. Vid diskussion om när lek slutar vara undervisning beskrev en respondent att lek aldrig slutar vara undervisningen. Däremot anser Nilsson, Lecusa, Alnervik och Ferholts (2018, s. 114) är undervisning en målstyrd process med ledning av en förskollärare, vilket skulle innebära att all lek utan pedagog är inte undervisning. Vilket innebär att lek skulle sluta vara undervisning när en pedagog slutar vara aktiv i leken.

5.1.3 Lek och undervisning - begrepp som alltid hör ihop?

Samtliga respondenter var överens om att undervisning och lek hörde ihop. Med lek och undervisning får barnen kunskap och erfarenhet att ta sig vidare i livet. Däremot påpekar en av respondenterna att det kan bli problem om man tänker att undervisning ska ske i all lek. Riskerna finns att själva värdet i leken förstörs genom att lägga in undervisningen i leken. Därför är det av vikt att se lekens starka värde bara i sig själv. Detta är något som Nilsson, Lecusa och Alnervik (2018, ss. 20–25) också trycker på. De menar att leken är ett tillstånd av frihet och glädje och att om leken och undervisningen kopplas ihop kan det bidra till att lekens betydelse upphör. Därför är det som pedagog viktigt att vara lyhörd för barnens behov och känna av situationen (Nilsson, Lecusa & Alnervik 2018, ss. 20–25).

Man ska planera sin undervisning på ett lekfullt sätt och skapa lekfulla sammanhang. Men man kan inte tänka att man ska få in undervisning i alla barnens leksituationer utan leken har ett starkt värde bara i sig och att det sker mycket i den liksom. (Stina)

Däremot menar Jonsson och Thulin (2019, s. 95) att med hjälp av leken som utgångspunkt går det att se vad barnen engagerar sig i och lägger sitt fokus på. Genom frågor kan pedagogerna förstå och urskilja vad barnen utvecklar (2019, s. 95). Därför kan vi här se

vikten av balansgången mellan att låta barnen få leka fritt men också att se till att kombinera leken med undervisning, som tidigare nämnts ska det var lustfyllt för barnen att lära. Som förskollärare är det viktigt att ha en känslighet för när det passar sig att komma med frågor och ha en insikt om när frågor kommer störa leken så den förlorar sitt fokus. Ett exempel som kommer fram under intervjuerna på hur lek och undervisning kan kombineras är när en respondent beskriver hur de arbetar med lokaliseringsbegreppen på en avdelning för de yngre barnen. Här låter de barnen lära sig olika begreppen exempelvis begreppet ”i”, barnen får själva kliva i en låda för att få en förståelse för begreppets innebörd. Här planeras leken in i undervisningen och på så sätt blir det ett lustfyllt sätt för barnen att lära.

Utav intervjuerna framkom leken som grunden till allt och för att en undervisningssituation ska uppstå måste undervisningen vara lustfylld. Det är av vikt att hålla barnens intresserade Jonsson och Thulin (2019, s. 95). Vidare beskrivs under intervjun att barnens fantasi är en stor tillgång för att hålla upp barnens intresse. Om lärandet inte är fantasifullt och roligt förlorar barnen intresset och därmed lärandet. I förskolans läroplan, Lpfö18 (Skolverket 2018, ss. 7, 15) beskrivs det att utbildningen ska vara trygg, lärorik och rolig för barnen och att de ska lära sig nya saker på ett meningsfullt och roligt sätt.

Respondenterna beskriver att det finns olika sorters lek i förskolan, så som rollek, bredvidlek, regellek. Det beskrivs även hur barnen kan använda leken för att processa någonting exempelvis om de fått ett syskon eller någon i dess omgivning gått bort. Leken blir ett sätt att finna förståelse i sin vardag. Enligt Jensen (2006, s. 119) kan barn skapa en syn på sin omvärld genom leken och att de genom leken lär och utvecklas. Detta är även något som beskrivs under intervjuerna, där leken beskrivs som en bidragande faktor till att utveckla fantasin, kommunikationsförmågan och det som gör oss till människor.

Utifrån frågeställningen “Hur förstår förskollärarna lek inom förskolan?” kan vi utifrån den data vi fått in se att leken är av väldigt stor betydelse inom förskolan. Leken är viktig både inom undervisningen men också värdefull i sig själv. Leken gör undervisningen lustfylld och fångar barnens intressen. Även uttryck under intervjuerna som att “leken är fantastiskt viktig” och att “den är grunden i allt” kan vi förstå hur viktig leken är för förskollärarna att få med i förskolans verksamhet i det mesta de gör.

5.2 Metoddiskussion

Studien har grundats i kvalitativa semistrukturerade intervjuer som datainsamlingsmetod vilket har varit fördelaktigt då svaren har bidragit till mer detaljerade svar med mycket exempel på olika händelser. Vi kunde med denna metod få fram respondenternas egna erfarenheter vilket är av stort värde i denna studiet (Christoffersen & Johannessen 2015, s. 84). Frågorna utformades för att få målande svar och med olika synsätt på diverse situationer och tankar. Målet med frågorna var att få svar på våra frågeställningar och på så sätt besvara syftet med studien. Det vi reflekterade över i efterhand är att vi skulle haft mer djupgående frågor kring leken då respondenterna hade lättare att svara på frågorna som gällde undervisning än lek. Detta medförde att vi fick mer material kring undervisningen i förskolan

än leken. En annan reflektion vi gjorde kring detta var att respondenterna hade mycket att säga om undervisningsbegreppet men när det kom till lek hade de inte lika utförliga svar. Kan det vara för att undervisningsbegreppet nyligen varit uppe för diskussion då det är relativt nytt inom förskolan, eller kan det vara för att leken är svår att definiera som begrepp och är en sån självklarhet hos barnen och i förskolan?

En reflektion var att vi hade kunnat ha intervjuerna på något annat ställe än själva förskolan de jobbar på. Förskollärarna kan uppleva stress att de måste komma tillbaka till barngrupp när exempelvis de hör barn som skriker utanför rummet intervjun sker i. Detta kan leda till kortare och inte lika utförliga svar då förskollärarna kan uppleva en stress att de måste tillbaka till barngrupp. Det var fördelaktigt att ha intervjuerna i två olika kommuner, då en av oss hade två intervjuer i en kommun och den andra hade två intervjuer i en annan kommun sparades det tid och fick två olika synsätt från två kommuner. Genom att transkribera inspelningarna av intervjuerna fick vi båda en bra överblick på varandras intervjuer vilket underlättade bearbetningen av det insamlade materialet.

En nackdel vi upplevde var att under intervjuerna var det lätt att respondenterna svävade iväg och att vi då får svar på annat än studiens syfte och frågeställningar (Thornberg & Frejes 2019, s. 275). Detta gjorde analysen svårare för att det var mycket material som inte var användbart till just denna studien. Däremot fanns det material som var mycket användbart men arbetet att hitta dessa delar blev betydligt svårare när det var mycket material som inte var användbart. Dessa svar har då inte kunnat användas i studien och därför fått sällas bort (Christoffersen & Johannessen 2015, ss. 17–18). Dock blir trovärdigheten på studien betydligt högre med stor spridning av svar (Christoffersen & Johannessen 2015, ss. 21–23). Vi hade en förutbestämd struktur med frågor och följdfrågor vilket gjorde att vi hade samma frågor men kunde välja vilka följdfrågor som passade till respondentens svar vilket ledde till mer personliga svar av respondenterna (Christoffersen & Johannessen 2015, s. 83).

Det fanns både för och nackdelar med att ha intervjuer på förskolor vi redan varit på så som tidigare VFU (verksamhetsförlagd utbildning), det var lättare att få förskollärarna att vilja ställa upp på intervju och blev lättsamma samtal då vi redan kände till varandra detta gjorde att det blev ett bekvämlighetsurval (Christoffersen & Johannessen 2015, s. 57). Nackdelen blev att några av respondenterna tog för givet att vi visste vissa saker eftersom vi varit på respektive ställe och haft VFU vilket ledde till att vissa svar inte blev lika utvecklade som innan. En annan nackdel är att när man känner respondenten kan det bli en personlig kontakt och svaren blir inte lika professionella.

De etiska aspekterna är något som vi var väldigt noggranna med. För oss har det varit av stor vikt att följa de forskningsetiska principer som Vetenskapsrådet (2017) rekommenderar. Detta för att respondenterna ska känna sig trygga med att delta i studien. För oss var det viktigt att inte respondenternas identitet kom fram och därför är det endast den av oss som genomfört intervjun på respektive förskola som vet vilka personerna är. Vi vet heller inte vilken förskola den andra har varit och utfört sina intervjuer på, däremot vet vi båda vilka kommuner som är med i studien.

6 DIDAKTISKA KONSEKVENSER

Studiens övergripande slutsats är vikten av att förskollärare ska vara lyhörd för när det passar att få in undervisning i leken. Leken får inte förlora sitt egenvärde, vilket den kan göra genom att alltid gå in i barns lek för att undervisa. Det gör att barnen riskerar att tappa intresset för den lek de lekte (Nilsson, Lecusay & Alnervik 2018, ss. 20–25). Detta är något som vi kommer att ta med oss i vår yrkesroll. Visst är det viktigt att kombinera lek och undervisning då undervisning ska vara något lustfyllt, däremot är det av vikt att låta barnen leka utan vuxnas inblandning och se värdet i den fria leken och barns lärande och utveckling (Jensen 2006, s. 119).

En fundering som väckte hos oss efter att ha tagit del av tidigare forskning och fört intervjuer med förskollärarna är om det verkligen stämmer att barn inte har ett mål med vad de lär ut i leken. Det är något återkommande genom den tidigare forskningen att det krävs ett förutbestämt mål för att undervisning ske och därav sker den mellan barn och vuxen. Men kan inte barn ha ett mål i sin lek? Exempelvis om Lisa 5 år sitter och bygger med klossar och Greta 2 år kommer och sätter sig och bygger klossar bredvid Lisa. Greta försöker bygga men de rasar bara, Lisa ser detta och bestämmer sig för att visa Greta hur man gör för att det ska gå lättare. Har Lisa inte något mål med vad hon gör? Här krävs det vidare forskning på huruvida barn har ett mål eller inte med vad barnen lär varandra. Är det undervisning eller “bara” lärande när barn lär varandra i leken? Och behövs det en pedagog närvarande för att undervisning ska ske i barnens lek eller sker undervisning i leken ändå?

Denna studie inte är gjord i någon stor skala skulle det vara intressant att se ytterligare studier inom detta område. Det skulle vara relevant att se resultat från olika förskolor, i olika kommuner runt om i Sverige. En annan faktor som skulle vara intressant att få med är att inkludera områden med olika socioekonomisk status för att se hur det skiljer sig mellan områden med god socioekonomisk status mot ett område låg socioekonomisk status. Finns det skillnader och i så fall vilka? Detta skulle ge en bra överblick på kvaliteten på olika förskolor runt om i landet. Detta är även något som förskolans läroplan, Lpfö18 (Skolverket 2018, s. 6) trycker på, att alla ska ha en likvärdig utbildning.

Referenslista

Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter. (2009). Stockholm: UNICEF Sverige.

<https://unicef.se/barnkonventionen/las-texten#full>

Björk-Willén, P., Pramling, N. & Simonsson, M. (2018), Språkundervisning i förskolan: Teoretiska principer och empiriska exempel, *Barn*, 36(3-4), ss. 39-57.

<https://doi.org/10.5324/barn.v36i3-4.2896> [2022-05-04]

Christoffersen, L. & Johannessen, A. (2015). *Forskningsmetoder för lärarstudenter*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur

Engdahl, I. (2011) "Toddler Interaction during Play in the Swedish Preschool", *Early Child Development and Care*, vol. 181, no. 10, pp. 1421–1439.

<https://www.tandfonline-com.lib.costello.pub.hb.se/doi/pdf/10.1080/03004430.2010.533269?needAccess=true>
[2022-05-03]

Fejes, A & Thornberg, R (red.) (2019). *Handbok i kvalitativ analys*. Upplaga 3 Stockholm: Liber.

God forskningssed [Elektronisk resurs]. Reviderad utgåva (2017). Stockholm: Vetenskapsrådet. Tillgänglig på Internet:

https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b05/1555332112063/God-forskningssed_VR_2017.pdf

Hwang, P & Nilsson, B (2011). *Utvecklingspsykologi*. tredje reviderade utgåvan Stockholm: Natur och kultur

Jensen, M. (2013). *Lekteorier*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur

Jensen, M. (2006). *Lärande och låtsaslek – ett kognitionsvetenskapligt utvecklingsperspektiv*. Lic.-avh. Göteborg: Göteborgs universitet.

<http://www.sskkii.gu.se/publications/Documents/SSKKII-2007.01.pdf> [2022-05-03]

Jonsson, A. & Thulin, S. (2019). Barns frågor i lek. *Forskning om undervisning och lärande*, 1(7), ss 86–97.

<http://hkr.diva-portal.org/smash/get/diva2:1301946/FULLTEXT01.pdf> [2022-05-03]

Jonsson, A., Williams, P., Pramling Samuelsson, I. (2017) *Undervisningsbegreppet och dess innebörder uttryckta av förskolans lärare*. *Forskning om undervisning och lärande*.

<https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1082304/FULLTEXT01.pdf> [2022-05-03]

Kihlström, S. (2007). Uppsatsen - examensarbetet. I Dimenäs, J. (red.) *Lära till lärare: att utveckla läraryrket vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik*. 1. uppl. Stockholm: Liber

Lindqvist, A. (2022). Undervisning i förskolan börjar i intresse hos barnen, Skolverket <https://www.skolverket.se/undervisning/forskolan/laroplan-for-forskolan/guide-och-webbinarium-om-forandringarna> [2022-05-05]

Nilsson, M., Lecusay, R. & Alnervik, K. (2018) *Undervisning i förskolan: Holistisk förskoledidaktik byggd på lek och utforskande*. Vol. 27. <https://journals.oru.se/uod/article/view/1090/1079>. [2022-05-03].

Nilsson, M., Lecusay, R., Alnervik, K., & Ferholt, B. (2018). Iscensättning av undervisning: Målrelationellt lärande i förskolan. *Barn. Forskning om barn og barndom i Norden*, 36(3–4), ss. 109–126. <https://doi.org/10.5324/barn.v36i3-4.2900> [2022-05-04]

Pihlgren (2017). *Undervisning i förskolan: att skapa lärande undervisningsmiljöer*. Första utgåvan Stockholm: Natur & Kultur

Pramling, N. & Wallerstedt, C. (2019). Lekresponsiv undervisning— ett undervisningsbegrepp och en didaktik för förskolan. *Forskning om undervisning och lärande*, 1(7), ss. 7–22. [ForskUL 17_nr1_2019_s7-22.pdf](https://www.forskningochlärande.se/2019/07/17/forskning-om-undervisning-och-larande-1-7-ss-7-22) [2022-05-03]

Sheridan & Williams (red.) (2018). *Undervisning i förskolan: en kunskapsöversikt*. Stockholm: Skolverket <https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a65d232/1553967886806/pdf3932.pdf>

SFS 2010:800. Skollag. Stockholm: Utbildningsdepartementet. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800 [2022-05-02]

Skolverket (2018). *Läroplan för förskolan: Lpfö 18*. Stockholm: Skolverket. <https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a65d5aa/1553968116077/pdf4001.pdf>

Säljö, R. (2014). Den lärande människan - teoretiska traditioner. I Lundgren, U P., Säljö, Roger & Liberg, C. (red.) (2014). *Lärande, skola, bildning: [grundbok för lärare]*. tredje [reviderade och uppdaterade] utgåvan Stockholm: Natur & kultur

Svensson, Ann-Katrin (2009). *Barnet, språket och miljön: från ord till mening*. 2., omarb. uppl. Lund: Studentlitteratur

Thulin, S. & Jonsson, A. (2018). Undervisning i förskolan – Om möjligheter att integrera förskolans bildningsideal med nya uppdrag. *Barn. Forskning om barn og barndom i Norden*,

36(3–4), ss. 95–108.

<https://doi.org/10.5324/barn.v36i3-4.2899> [2022-05-04]

Vallberg Roth, A. (2020), "What May Characterise Teaching in Preschool? The Written Descriptions of Swedish Preschool Teachers and Managers in 2016", *Scandinavian Journal of Educational Research*, vol. 64, no. 1, pp. 1–21.

What May Characterise Teaching in Preschool? The Written Descriptions of Swedish Preschool Teachers (hb.se). [2022-05-03]

Welén, T. (2009). Historiska perspektiv på lek. I Jensen, M. (red.) *Leka för att lära - Utveckling, kognition och kultur*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur

Westlund, I (2019) *Hermeneutik* ss. 72–90. I Fejes, A & Thornberg, R (red.) (2019). *Handbok i kvalitativ analys*. Upplaga 3 Stockholm: Liber.

Williams, P. & Sheridan S. (2018) Förskollärarkompetens - Skärningspunkt i undervisningens kvalitet. *Barn. Forskning om barn og barndom i Norden*, 36 (3–4), 127–146.
<https://doi.org/10.5324/barn.v36i3-4.2901> [2022-05-04]

Bilagor

Bilaga 1 - Informationsbrev

Informationsbrev

Datum 2022-04-06

Vi heter Mikaela Sossna och My Ravn och studerar till förskollärare vid Högskolan i Borås, Akademin för bibliotek, information, pedagogik och IT.

Under sista terminen ska vi studenter genomföra ett examensarbete där ett valt område skall undersökas. Vi har valt att fokusera på sambandet mellan undervisning och lek. Vi kommer att intervjua två förskollärare, varje intervju beräknas ta 30–45 min. Intervjuerna kommer att spelas in.

Det är viktigt att ni som intervjuas vet att vi i vår undersökning utgår ifrån de forskningsetiska principerna, vilka innebär att:

Alla uppgifter i undersökningen kommer att behandlas med största varsamhet, så att inga obehöriga kan ta del av dem.

De uppgifter som framkommit i undersökningen används enbart för denna undersöknings syfte.

Alla uppgifter kring deltagarna i undersökningen kommer att vara konfidentiella. Fiktiva namn på barn/elever, pedagoger och förskola används så att allas identiteter skyddas.

Undersökningen är frivillig och det går när som helst att avbryta deltagandet.

Om ni har frågor och funderingar kring undersökningen kan ni nå oss via mail:

My Ravn: s190xxx@student.hb.se

Mikaela Sossna: s190xxx@student.hb.se

Med vänliga hälsningar

My Ravn och Mikaela Sossna

Bilaga 2 – Samtyckesblankett

HÖGSKOLAN I BORÅS

Institution för pedagogiskt arbete

2022-04-06

Samtycke till insamling och behandling av uppgifter om dig

Som en del av kursen Examensarbete; Att utforska pedagogiskt arbete för förskollärare (11FK75) vid Högskolan i Borås utför vi en studie med syftet att ta reda på sambandet mellan lek och undervisning. Vi som utför studien skulle vilja att du deltar i en intervju där frågor om lek och undervisning kommer ställas. Uppgifterna kommer att användas för att ta reda på syftet om sambandet mellan lek och undervisning i vårt examensarbete.

Högskolan i Borås är personuppgiftsansvarig för behandlingen, som sker med stöd av artikel 6.1 (a) i dataskyddsförordningen (samtycke). Uppgifterna kommer att användas av oss samt vara tillgängliga för lärarna på den aktuella kursen och centrala administratörer vid högskolan. Uppgifterna kan dock vara att betrakta som allmänna handlingar som kan komma att lämnas ut i det fall någon begär det i enlighet med offentlighetsprincipen.

Uppgifterna kommer att lagras inom EU/EES eller tredje land som EU-kommissionen beslutat har en skyddsnivå som är adekvat, dvs. tillräckligt hög enligt dataskyddsförordningen. Uppgifterna kommer att raderas när de inte längre är nödvändiga.

Ljudinspelning av intervjun kommer att ske och resultatet av studien kommer att sammanställas i avidentifierad form och presenteras så att inga uppgifter kan spåras till dig.

Du bestämmer själv om du vill delta i studien. Det är helt frivilligt att lämna samtycke, och du kan när som helst ta tillbaka ett lämnat samtycke. Dina uppgifter kommer då inte att användas mera. På grund av lagkrav kan högskolan dock vara förhindrade att omedelbart ta bort uppgifterna.

Jag samtycker till att uppgifter om mig samlas in och behandlas enligt ovan.

Underskrift

Ort och datum

Namnförtydligande

Bilaga 3 - Behandling av personuppgifter

Information om behandlingen av personuppgifter

Din personliga integritet är viktig för oss på Högskolan i Borås. Därför är vi angelägna om att all behandling av personuppgifter sker på ett korrekt och säkert sätt i överensstämmelse med gällande lagar och förordningar. Högskolan följer bland annat dataskyddsförordningen, mer känd som GDPR.

Högskolan i Borås är personuppgiftsansvarig för all behandling av personuppgifter inom högskolans verksamhet. Om du har några frågor kring hur dina personuppgifter behandlas kan du läsa mer om hur högskolan behandlar personuppgifter på vår webbplats, <http://www.hb.se/dataskydd>. Du är också välkommen att kontakta ansvarig för den aktuella kursen med frågor.

Dina rättigheter

Högskolan är öppen med hur vi behandlar dina personuppgifter. Om du vill veta vilka personuppgifter som vi behandlar om dig kan du kostnadsfritt en gång per år begära ett utdrag med information om detta (ett så kallat registerutdrag). För att beställa ett registerutdrag kan du använda blanketten för begäran om registerutdrag på högskolans webbplats, <http://www.hb.se/dataskydd>.

I vissa fall kan vi komma att be om samtycke (godkännande) till att behandla dina personuppgifter. Om du lämnar sådant samtycke kan du när som helst ta tillbaka detta. Vi kommer då inte att fortsätta behandla dina personuppgifter. På grund av lagkrav kan vi dock vara förhindrade att omedelbart radera uppgifterna.

Du har rätt att inte bli föremål för automatiserat beslutsfattande, inklusive profilering, dvs. beslut som fattas på teknisk väg utan mänsklig inblandning. Högskolan fattar inte några sådana beslut.

Du har rätt att i vissa fall få dina personuppgifter i ett allmänt använt format för att överföra dessa till en annan personuppgiftsansvarig.

Du har rätt att få dina personuppgifter ändrade eller kompletterade om de skulle visa sig vara felaktiga eller ofullständiga.

Du har rätt att i vissa fall få behandlingen av dina personuppgifter begränsad eller avslutad. Du har rätt att i vissa fall få dina personuppgifter raderade.

Du har rätt att klaga på högskolans behandling av dina personuppgifter till Datatillsynsmyndigheten, som är tillsynsmyndighet.

Kontakta oss

Personuppgiftsansvarig

Högskolan i Borås 501 90

BORÅS

Tel. 033-435 40 00

E-post: registrator@hb.se Org.nr: 202100-3138

Dataskyddsbud

Åsa Dryselius

E-post: dataskydd@hb.se

Bilaga 4 - intervjufrågor

Intervju

1) Hur länge har du jobbat som förskollärare?

- Hur många förskolor har du arbetat på?
- Hur länge har du jobbat på din nuvarande arbetsplats?
- Vilken ålder på barn undervisar du?
- Vilken ålder på barn föredrar du att undervisa? Kan du motivera?

2) Hur skulle du beskriva begreppet undervisning i förskolan?

- Anser du att undervisning blir det samma för 1–3 år och 4–6 år?
- Hur skiljer det sig?
- Varför skiljer det sig?
- Ge exempel på hur du arbetar med undervisning i de olika grupperna.

3) Vad anser du att begreppet lek är i förskolan?

- Finns det olika sorters lek i förskolan?
- Hur skiljer sig dessa?

4) Hur upplevde du att undervisningen begreppet togs emot i arbetsgruppen när det introducerades i läroplanen?

- Upplevde du en generell positiv eller en generell negativ inställning på din arbetsplats?
- Upplever du att en förändring av synen på undervisnings begreppen nu än vad det var när det introducerades?

5) Kan en undervisningssituation uppstå utan en pedagogs aktiva närvaro?

- Om ja, på vilket sätt?
- Om nej, kan du utveckla varför det krävs en aktiv pedagog för att undervisning ska ske?

6) Vad tänker du kring relationen mellan lek och undervisning?

- När anser du att leken slutar vara undervisning?

- Är det barnen eller pedagogen som signalerar detta?

- Hur signaleras detta?

7) Uppfattar du miljöerna på förskolan som utmanande för barnens lärande?

- Om ja, på vilket sätt? Om nej, varför?

- Finns det utrymme för barnen att lära i fria leken?

- Är undervisningsmiljöerna utspridda i hela lokalen eller centrerade på till exempel samlingsplatsen?

- Finns det undervisningsmiljöer även ute?